

Mokyklų tyla ir tėvų aklas pasitikėjimas: paaugliai vis dažniau pasiduoda narkotikų vilionėms

Svaigiųjų medžiagų vartojimas paauglių tarpe nenumaldomai auga – Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas informuoja apie kasmet augančią statistiką. Kol mokyklos bando apsaugoti įstaigos reputaciją, o tėvai ignoruoja problemos egzistavimą neigdami faktą, kad jų vaikas gali vartoti psichotropines medžiagas, narkotikų platintojai tampa vis išmanesni. Paauglių tarpe populiarios svaigosios medžiagos yra neįprastų formų, todėl jų iš pažiūros nepajėgia identifikuoti suaugusieji.

Kodėl paaugliai griebiasi narkotinių medžiagų?

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2021 m. atliktas tyrimas atskleidė, kad Lietuvoje bent kartą gyvenime kokius nors narkotikus vartojo 23,4 proc. 15-29 m. jaunimo, kai 2016 m. tokių buvo tik 19 proc. Kasmet auga ir nepilnamečių apsinuodijimų narkotinėmis bei psichotropinėmis medžiagomis statistika. 2022 m. apsinuodijo 133 nepilnamečiai, 2021 m. užfiksuoti 96 atvejai.

Vilniaus humanistinės mokyklos vadovė Sonata Petraitienė sako, kad narkotinių medžiagų vartojimas paauglių tarpe – milžiniška problema, kuri vis dar labai vangiai sprendžiama. Paklausta, kodėl vaikai pradeda vartoti svaigiasias medžiagas, mokyklos vadovė atskleidžia, kad ši problema kyla dėl blogos savijautos.

„Prastą vaikų savijautą lemia blogi santykiai šeimoje, tarp bendraamžių ar su mokytojais. Viskas iš esmės krypta į santykius. Vaikas nesijaučia vertas, svarbus, reikšmingas, todėl ima ieškoti būdų, kaip nuo to pabėgti. Ne paslaptis, kad lengviausias būdas atitrūkti – imti vartoti kažką, kas sukelia iliuziją, jog problemų nebėra“, – atsako S. Petraitienė.

Narkotikų vartojimą gali lemti ir tam tikros asmens savybės. Psichologų teigimu, narkotikus vartoti linkę paaugliai dažnai būna aštrių pojūčių mėgėjai arba labai impulsyvūs, žemos savivertės taip pat stokojantys atsakomybės.

Mokyklos vadovė pabrėžia, kad įtakos paaugliams gali turėti ir juos supanti aplinka:

„Paskatinimas išbandyti narkotikus gali kilti iš bendraamžių. Tačiau čia vaikai turi būti mokomi atsisakyti tokių siūlymų. Tiesa, vaikus kažką išbandyti dažnai spiria ir jų pačių smalsumas. Juk viskas dažnai prasideda nuo vizualiai gražios reklamos, kurioje kaubojus savo vyriškumą demonstruoja rūkydamas, o nepaprasto grožio moteris savo eleganciją spinduliuoja rankoje laikydama cigarilę. Ši industrija yra patraukli savo sukurtu įvaizdžiu“.

S.Petraitienės nuomone, problema yra susijusi su malonumo pojūčiu. Esą vaikai pradeda vartoti tikėdamiesi, kad tai suteiks jiems malonumą, tačiau kiek vėliau supranta, kad nustoti vartoti yra labai sunku.

Mokyklų tyla ir tėvų aklas pasitikėjimas: paaugliai vis dažniau pasiduoda narkotikų vilionėms

Narkotikai - ir guminukų pavidalu

Didžiausia problema, kurią atskleidžia specialistai, yra narkotinių medžiagų formų pokytis. Anksčiau buvo įprasta galvoti, kad narkotikai būna tablečių ar miltelių pavidalu, tačiau dabar daugelis suaugusiųjų sunkiai atpažintų narkotikus, netikėtai iškritusius iš vaiko kuprinės.

„Deja, mes, suaugusieji, tame tarpe ir medikai, esame labai atsilikę kalbant apie psichoaktyvių medžiagų pasiūlą. Šiandien narkotikai gali būti panašūs į guminukus, pašto ženklus, į kvėpalų mėginius, nosies purškalus, maisto papildus, buitines priemones, trąšas, krapštukus, lazdeles. Narkotikai gali būti panašūs į cheminius reagentus ir vaikas gali sakyti, kad mokytoja liepė juos įsigyti laboratoriniam darbui. Mes tėvams netgi ėmėme rodyti nuotraukas, į ką svaigiosios medžiagos gali būti panašios“, – atskleidžia Vilniaus humanistinės mokyklos vadovė.

Narkotinių medžiagų pasiūla – milžiniška, o būdai įsigyti narkotikus tampa vis prieinamesni. Paaugliui užsinorėjęs išbandyti narkotikų, greitai atsiras žinantis, į ką reikėtų kreiptis. Specialistai atskleidžia, kad aktyvi psichotropinių medžiagų prekyba šiandien yra persikėlusį į internetinę erdvę.

„Egzistuoja visokie „Telegram“ kanalai, kuriuose yra platinami narkotikai. Be to, tokiais būdais, kad nė nežinai, kas juos pardavė. Platintojai informuoja gavėjus kur paliks prekę, pavyzdžiui, užkasę tam tikrose vietose ir pirkėjui lieka pačiam pasiimti prekę. Tokiu būdu narkotinių medžiagų pardavėjai išsaugo savo anonimiškumą. Narkotikų platintojai yra labai gudrūs ir išmanūs, juos susekti darosi vis sudėtingiau“, – turimomis žiniomis dalijasi edukologė.

Mokyklos saugo reputaciją

Kiekvienai ugdymo įstaigai yra svarbus jos įvaizdis ir reputacija. Nors apie tai, kad mokyklos susiduria su psichotropinių medžiagų problema, visuomenei žinoma, kai kurie įstaigų vadovai šį faktą stengiasi nuslėpti.

„Neatsiras nė vieno mokyklos vadovo, kuris norėtų, kad apie jo mokyklą pradėtų sklisti kalbos, jog susiduriama su narkotikų problema. Kai kurių mokyklų direktoriai, norėdami išvengti neigiamų kalbų ar skandalų, užkerta kelią kovai su narkotikais. Žinodami, kad kitą dieną į mokyklą atvyks pareigūnai, kurie vykdys reidą ir tikrins moksleivius, mokyklos administracija arba mokytojai praneša vaikam, kad tądien į mokyklą jokių neleistinų medžiagų jie nesineštų. Šį faktą viešai atskleidė generalinis policijos komisaras“, – sako S.

Mokyklų tyla ir tėvų aklas pasitikėjimas: paaugliai vis dažniau pasiduoda narkotikų vilionėms

Petraitiėnė.

Anot mokyklos vadovės, labai svarbu informuoti visuomenę, kad tai ne reputacijos klausimas. Esą mokykla, kuri nebijo iškelti problemos, gauna pagalbą ir ieško problemos sprendimo būdų. „Jeigu bijosime kalbėti, niekada nepradėsime kovoti. Išryškėja viena bendra tendencija – vaikai slepia, kad vartoja, tėvai neigia, kad vaikai gali vartoti arba to nė nežino, o mokyklos neigia, kad narkotikų problema gajė“, – reziumuoja pašnekovė.

Vilniaus humanistinės mokyklos ugdytinių tėvai yra iš anksto informuoti, kad radus bet kokių psichotropinių medžiagų pėdsakus pas vaiką, tėvai bus nedelsiant informuoti. „Derėtų suprasti, kad narkotikai, kaip ir smurtinis elgesys ar patyčios, yra didžiulė problema. Tas, kuris tyčiojasi, turi žinoti, kad apie tai bus sužinota ir pranešta. Dėl to, neverta pradėti. Lygiai tas pats ir su narkotikų vartojimu“.

Atgrasymas – gąsdinantis

Sprendžiant narkotikų problemą, Lietuvos mokyklose policijos pareigūnai vykdo patikras. Mokyklos savo ruožtu vykdo prevencines programas, kurių tikslas atgrasyti jaunimą nuo svaigiųjų medžiagų vartojimo. Viena strategijų – išgąsdinti paauglius.

„Mokyklos pasitelkia tam tikras priemones. Parodo vaikams, kaip atrodo narkotikus vartojantys žmonės arba pasakoja apie narkotikų pasekmes, tokias kaip amputuotos galūnės. Naudojant šią strategiją mokytojai ir tėvai turi rasti išmintingą vidurio kelią, nes gąsdinimai nebūtinai veikia. Būna ir ydingų būdų. Vienu metu buvo madinga į mokyklas kviešti garsius Lietuvos žmones, kurie pasakodavo paaugliams, kaip jie išsikapanojo iš narkotikų liūno ir dabar gyvena sveiką gyvenimo būdą. Tai yra labai bloga praktika, nes įrodo vaikams, kad šiam žmogui nieko neatsitiko, todėl vartoti nėra taip jau pavojinga“, – mano S. Petraitiėnė.

Edukologė nežino, ar būtina kraustyti vaikų kuprines ir gąsdinti juos tarnybiniais šunimis, tačiau pripažįsta, kad budrumo mokykloje tikrai daugiau: „Patys mokytojai, užuodę specifinį kvapą, sklindantį nuo vaiko, pradeda spėlioti, tai kvėpalų ar elektroninės cigaretės aromatas, o budintys mokytojai stebi visus atokesnius mokyklos užkaborius.“

Paklausta, kaip reikėtų spręsti narkotikų problemą mokyklose, pašnekovė atskleidžia matanti tik vieną kelią: „Mokykla ir tėvai turi suremti pečius kartu. Tėvai turi ugdytis atsparumą nemalonioms žinioms iš mokyklos. Deja, labai daug tėvų puola pykti ant mokyklos administracijos, suveikia jų gynybinis mechanizmas. Norint kovoti su šia neganda, kuri pasiekė tokius mastus, mums reikia liautis badyti pirštais vieniems į kitus. Geriau imti

Mokyklų tyla ir tėvų aklas pasitikėjimas: paaugliai vis dažniau pasiduoda narkotikų vilionėms

kartu kovoti su šia problema ir garsiai išsivardinti, kokius žingsnius padarys tėvai, kokius mokykla.“

Net jeigu vaikas pradėjo vartoti, reikia galvoti apie tai, kas nutiko ir ką galima pagerinti šeimos santykiuose. Mokyklos galėtų aktyviau užsiimti vaikų užimtumu – atverti sporto sales, į kurias vaikai galėtų eiti sportuoti po pamokų ar ieškoti kitų būdų.

